

Qendra për Arsim e Kosovës
Kosova Education Center

KEC

Kodi: 005

MENDIMI KRITIK GJATË LEXIMIT DHE SHKRIMIT (MKLSH)

Qëllimet e Programit

Me përvetësimin e këtij Programi pjesëmarrësit duhet të jenë në gjendje:

- Të krijojnë klasa që nxisin bashkëveprim të hapur dhe të përgjegjshëm.
- Të përdorin një strukturë për mësimdhënien që nxit mendimin kritik dhe të nxënësit e pavarur.
- Të përdorin teknika të shumëllojshme e të efektshme, të cilat ndihmojnë nxënësit në procesin e përvetësimit të njohurive dhe kontrollimit të tyre.
- Të bëhen burim përvoja dhe njohurish për mësimdhënësit e tjerë.

Me zbatimin e këtij Programi nxënësit aftësohen:

- Të mendojnë në mënyrë kritike. Pra, nxënësit duhet përgatitur që të jenë kureshtarë dhe të përdorin strategjitë e kërkimit dhe shqyrtimit të pavarur, të bëjnë pyetje dhe në mënyrë sistematike të kërkojnë përgjigjet e tyre.
- Të marrin përgjegjësinë për të nxënësit e tyre. Nxënësit nuk do t'i përvetësojnë njohuritë e dhëna nga mësimdhënësi në mënyrë pasive, por do të përdorin strategjitë e shqyrtimit përmes procesit të të lexuarit, shkruarit dhe diskutimit për të nxënë vetë. Nxënësit duhet të dijnë të bëjnë sistemimin e informacionit dhe të vënë në përdorim shprehitë e studimit të pavarur.
- Të punojnë bashkë me të tjerët. Nxënësit duhet të aftësohen për të dëgjuar të tjerët me kujdes dhe respekt, të flasin me mirësjellje dhe të kenë besim te të tjerët, të përdorin strategjitë për identifikimin e problemeve, të kontribuojnë për gjetjen e zgjidhjeve të përbashkëta duke vepruar si anëtarë të përgjegjshëm të grupit.
- Të bëhen qytetarë që mësojnë gjatë gjithë jetës. Nxënësit duhet të përvetësojnë strategjitë e kërkimit, me qëllim që të jenë në gjendje t'i përdorin ato edhe për shumë vite pas përfundimit të shkollimit.

Përmbajtja

1. Strukturë për zhvillimin e mendimit kritik gjatë kurrikulumit.- Ç'është mendimi kritik? Mësimdhënia për zhvillimin e të menduarit. “Shpërthimi” i njohurive. Krijimi i një mjedisi për mendimin kritik. Përgjegjësia e nxënësit për mendimin kritik. Të menduarit dhe të nxënët. Një strukturë për mësimdhënien dhe të nxënët: Evokimi, Realizimi i kuptimit dhe Reflektimi (ERR). Teknikat: Stuhi mendimesh (Brainstorming), INSERT, Tabela e INSERT-it, Gjeje titullin dhe Shqyrtimi kategorizues. Arsyetimet për qëllimet e fazës së evokimi, realizimit të kuptimit dhe reflektimit. Mendimi kritik dhe struktura. Fleta organizuese e teknikave. Planifikimi në grupe lëndore i një mësimi model për zbatim në klasë dhe diskutimi i tij.

2. Zhvillimi kognitiv dhe social i fëmijës.- Zhvillimi kognitiv dhe social i fëmijës. Njohuritë për të menduarit. Të menduarit kritik. Arsyetimi i fëmijës. Shprehitë e të menduarit kritik dhe Taksonomia e Blumit. Pyetjet dhe vlera e tyre. Teknikat: DRTA, Grumbulli i mendimeve (Klaster), Pesëvargëshi dhe Kubimi. Analiza e detajuar pedagogjike, psikologjike dhe procedurale e teknikave të lartëpërmendura dhe potencimi i përparësive të zbatimit të tyre në klasa. Objektivat. Objektivat e njohjes dhe klasifikimi i tyre sipas taksonomisë së Blumit. Karakteristikat e objektivave dhe përpilimi i tyre.

3. Leximi, shkrimi dhe diskutimi në çdo lëndë.- Diskutim mbi bazën e reagimit të lexuesve. Teknikat: Mendo/puno në dyshe/thuaja grupit, Ditari dypjesësh dhe tripjesësh, Leksioni i përparuar, Shkrim i lirë 10 minutësh, Copat e përziera, Analiza e tipareve semantike (ATS), Mësimdhënia e ndërsjellë, Ruaje fjalën e fundit për mua, Esetë 5 minutëshe dhe 10 minutëshe, Tabela e koncepteve, Tabela T, Diagrami i Venit. Të nxënët ndërveprues në lëndët e shkencave natyrore. Analiza e detajuar e teknikave. Planifikimi i një mësimi model për zbatim në klasë dhe diskutimi i tij.

4. Teknika tjera për zhvillimin e të menduarit kritik.- Teknikat: Parashikim nëpërmjet fjalëve kyçe, Tabela e parashikimeve, Diskutim përmes shqyrtimit të përbashkët, Di/duatë di/ mësova, Rrjeti i diskutimit, Leximi kundër rrymës, Teknika e pyetjeve etj. Analiza e teknikave të mësuara dhe shqyrtimi i rasteve për zbatimin e tyre në klasa në lëndë të ndryshme. Planifikimi individual i një mësimi model për zbatim në klasë dhe shqyrtimi i tij.

5. Të nxënët në bashkëpunim.- Arsyetime për të nxënët në bashkëpunim. Bashkëpunimi i nxënësve të një klase si një mjedis për të menduarit kritik. Karakteristikat e klasës që bashkëpunon. Përbërësit kryesor të të nxënët në bashkëpunim dhe përfundimet e tij. Teknikat: Ndërthurja I (Jigsaw), Ndërthurja II (Fletët e ekspertit), Të lexuarit në dyshe, Teknika bashkëpunuese në matematikë, Cili është numri?, Tryeza e rumbullakët, Gushëkuqi rrethor, Kokat e numëruara, Stilolapsat në mes, Dora e verbër, Rishikim me rigrupim, Turi i galerisë, Vija e vlerave, Organizuesit grafikë etj. Diskutimi përmbajtësor i përparësisë së zbatimit të këtyre teknikave në klasë për zhvillimin social të fëmijëve dhe zhvillimin e mendimit kritik dhe krijues të tyre. Planifikimi individual i një mësimi model dhe prezentimi i tij para grupit.

6. Planifikimi i mësimit dhe vlerësimi.– Klasifikimi i mjeshtërive themelore të mësimit. Planifikimi i mësimit. Përzgjedhja e veprimtarive të të nxënësve. Plani i mësimit për mendimin kritik. Diskutimi i modelit të planit mësues: Motivimi, Objektivat, Kërkesat fillestare, Vlerësimi, Burimet dhe mbikqyrja e kohës, Grupimi, Evokimi, Realizimi i kuptimit, Reflektimi, Mbyllja dhe veprimtaritë e zgjedhura për zgjerim të njohurive. Vlerësimi. Qëllimet e vlerësimit. Tipet e vlerësimit. Përmirësimi i praktikave të vlerësimit. Detyrat e shtëpisë, Testet. Llojet e testeve. Diskutim për çështjen e vlerësimit, Rubrikat për vlerësim etj. Përpilimi i një testi në baza lëndore. Prezentimi i testeve dhe komentimi i tyre.

7. Seminari për të shkruarit “Nga të vetëshprehurit tek argumentet e shkruara”. – Procesi i të shkruarit: Përgatitja, Hartimi, Rishqyrtimi, Redaktimi dhe korrektimi, si dhe Botimi. Teknikat: Karriga e autorit, RAFT, Imagjinata e drejtuar, Esetë argumentuese etj. Shyrtimi i teknikave nga ana përmbajtësore dhe procedurale. Diskutimi për zbatimin e këtyre teknikave në klasë.

8. Krijimi i lexuesve mendimtarë.– Katër përbërësit e seminarit të lexuesve: Minileksioni, Leximi, Bashkëbisedimi dhe Përgjigjet. Seminari i lexuesve dhe kuadri i të nxënësve ndërveprues. Teknika: Pyetje drejtuar autorit. Shembuj formularësh kontrolli.

Grupi i synuar

Nga ky program mund të përfitojnë: mësuesit dhe të gjitha nivelet e shkollimit dhe të lëndëve të ndryshme, administratorët e shkollave, studentët e degëve arsimore, hartuesit e kurrikulave dhe të teksteve shkollore, zyrtarët e arsimit, si dhe të gjithë ata të cilët tregojnë interesim për përdorimin e metodologjive të avancuara në mësimit dhe të nxënësve.

Forma e organizimit/ Kohëzgjatja

Programi organizohet në formë të 7 seminareve 2-ditore, të cilat zhvillohen gjatë një viti akademik. Koha në mes të mbajtjes së dy seminareve duhet të jetë së paku një muaj. Çdo seminar ka 16 orë trajnim.

Gjatë kohës së trajnimit organizohen dy monitorime në klasë të secilit pjesëmarrës dhe 2 takime gjysmëditore me qëllim të këmbimit të përvojave në mes të pjesëmarrësve. Pas monitorimit të pjesëmarrësve mbahet takimi gjysmëditor në të cilin do të diskutohen orët e monitoruara me theks të veçantë në shqyrtimin e përparësive të vërejtura dhe gjetjen e zgjidhjeve për tejkalimin e pengesave të paraqitura. Takimet gjysmëditore zgjasin nga 4 orë.

Programi ka gjithsej **120 orë**.

Certifikimi

Ekzistojnë standardet ndërkombëtare për certifikim të Programit të MKLSH. Programi ka 4 nivele të certifikimit:

1. Certifikimi për pjesëmarrje,
2. Certifikimi për mësimdhënës të MKLSH,
3. Certifikimi për trajner të MKLSH,
4. Certifikimi për certifikues i MKLSH.

Kusht për certifikimin për pjesëmarrje është përcjellja me rregull e seminareve mbi 80 %, monitorimi i 2 orëve dhe pjesëmarrja në takimet gjysmëditore.

Informacion më i hollësishëm për certifikimin për nivelet tjera jepet në udhëzuesin “Standardet dhe manuali për certifikim”.